

แนวคิดทางการศึกษาและพัฒนาด้านการตรวจสอบหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์กับการป้องกัน
และปราบปรามการฟอกเงินในประเทศไทย

The Conceptualising of Development to Investigation of Forensic Science Evidence with
Anti Money Laundering in Thailand

อิสราพร นรินทร์¹

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) พลตำรวจโท ดร. ณรงค์ กุลนิตะ²

ดร.นิช วงศ์ส่องจำ³

¹นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Email: is_narin@hotmail.com

²อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Email: Narong.kulnides@gmail.com

³อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมงานวิจัย หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Email: nich.wo@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

กระบวนการศึกษาวิเคราะห์ถึงความเสี่ยงของธุรกรรมที่อาจเชื่อมโยงไปสู่การก่อให้เกิดอาชญากรรมทางเศรษฐกิจในรูปแบบของการฟอกเงิน ซึ่งนับว่าเป็นรูปแบบการเกิดอาชญากรรมที่นับมีความรุนแรงเพิ่มขึ้นในประเทศไทย ซึ่งปัจจุบันมีการเชื่อมโยงเครือข่ายการเกิดอาชญากรรมทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศ ในรูปแบบใหม่ในสังคม ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้โดยอาศัยหลักของนิติวิทยาศาสตร์ นับว่ามีความสำคัญยิ่งในการนำมาประยุกต์กับการตรวจสอบพยานหลักฐานต่างๆ ที่ต้องอาศัยการสอบสวนสืบสวนของเจ้าพนักงานที่ต้องมีทักษะ ความรู้ความเชี่ยวชาญในความผิดมูลฐานของคดีฟอกเงิน และประสบการณ์ในการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์และประมวลผล ตลอดจนการทำงานอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพตามหลักสากล

คำสำคัญ การตรวจพิสูจน์พยานหลักฐาน, นิติวิทยาศาสตร์, การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

Abstract

The perception is to critical analysis of risk management in transaction of money may cause into economic crime beyond money laundering. This significant is becoming high rate in Thailand in order to the link of network had occurred the economic crime interfaced between many countries in overseas indeed. Particularly, in challenging forensic science evidence is crucial to be admissible in accordance with examine an evidence in generally investigation adequate safeguard. For such expert officer with expertise in anti-money laundering issue in accordingly experience with special knowledge to working in efficaciously with international standardization.

Keywords Investigation, Forensic Science, Anti Money Laundering.

บทนำ

เรื่องของการเกิดอาชญากรรมในสังคมไทยในปัจจุบัน พบว่ามีความเกี่ยวเนื่องกับเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้นจะพบได้ว่า การกระทำความผิดและการเกิดอาชญากรรมทางเศรษฐกิจของความผิดมูลฐานการฟอกเงินมีรูปแบบที่แตกต่างไปจากเดิม อีกทั้งมีการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายกับต่างประเทศและมีความซับซ้อนมากขึ้นในยุคปัจจุบัน เช่น ในรูปแบบเดิมเป็น การฉ้อโกงในรูปแบบของแชร์ลูกโซ่ แต่ในปัจจุบัน เป็นรูปแบบของการให้นำเงินมาลงทุนแล้วโดยมีผลตอบแทนที่เป็นเครือข่าย ซึ่งการฟอกเงินจากเงินที่ได้มาโดยมิชอบนั้น มาแปรสภาพเป็นธุรกิจที่ถูกต้องแต่บางครั้งแอบแฝง ซ่อนเร้นของแหล่งที่มาทางการเงิน จึงทำให้การตรวจสอบพยานหลักฐานต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญเป็นพิเศษ รวมถึงการตรวจสอบโดยหลักนิติวิทยาศาสตร์ (Forensic Science)

ในการประเมินความเสี่ยงของธุรกรรมที่น่าสงสัย ซึ่งต้องนำมาประยุกต์และสามารถบูรณาการซึ่งความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ของพนักงานผู้ปฏิบัติงานเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ถูกต้องและแม่นยำ จึงนับว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้การทำงานสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งประเทศไทยได้เข้าร่วมลงนามบันทึกความเข้าใจว่าด้วยการแลกเปลี่ยนข่าวกรองกับต่างประเทศเพื่อให้การปฏิบัติตามเป็นไปตามมาตรฐานสากลด้วย

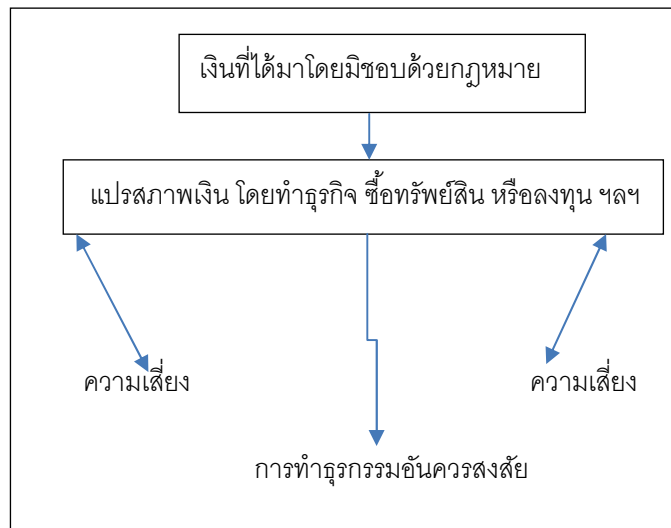
ความหมายของการตรวจพิสูจน์หลักฐานโดยทางนิติวิทยาศาสตร์

คำนิยามศัพท์ คำว่า Forensic มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน “Forensis” แปลว่า “ข้อพิพาทที่ตกลงข้อพิพาททางกฎหมาย” และคำว่า นิติวิทยาศาสตร์ (Forensic Science) คือ การนำเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ทุกสาขามาประยุกต์ใช้ เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริง ในกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย และการลงโทษ ซึ่งถือได้ว่านิติวิทยาศาสตร์นี้ เป็นการประยุกต์และผสมผสานความรู้ทางวิชาการทางด้านต่างๆ ผสมเข้ากับการบังคับใช้ทางกฎหมาย (Owen, 2000) เพื่อเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรม ให้สามารถอำนวยความสะดวกตามหลักกรรมภิบาลในสังคม

กระบวนการค้นเชิงบวกที่วิเคราะห์ความเสี่ยงสำหรับธุรกรรมอันน่าสงสัยในความผิดมูลฐานของการฟอกเงิน

การฟอกเงิน (Money Laundering) ถือว่าเป็นการก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจในรูปแบบที่แตกต่างออกไป เป็นการปกปิด อำพรางทรัพย์สินที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายเพื่อเปลี่ยนจาก เงินสกปรก หรือที่ได้มาโดยมิชอบซึ่งไม่สามารถระบุแหล่งที่มาทางการเงิน (สีหนาท ประยูรรัตน์, 2544) เช่น เงินจากการก่อการร้าย เงินจากการทุจริตของหน่วยงานหรือองค์กร การค้ายาเสพติด การค้าประเวณี การยกยอกทรัพย์สิน การฉ้อโกงหรือยกยอกจากสถาบันการเงิน ฯลฯ (อ้างถึงความผิดมูลฐาน จากพระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2558)

ทั้งนี้ โมโนทัศน์ของความผิดมูลฐานการฟอกเงิน แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 มโนทัศน์ของธุรกรรมที่ควรสงสัยจากการการได้เงินมาโดยมิชอบที่มีความเสี่ยง

โดยมีการพัฒนารูปแบบการฟอกเงินไม่เฉพาะกระทำอาชญากรรมเศรษฐกิจภายในประเทศเท่านั้น แต่ได้มีการขยายเครือข่ายการก่ออาชญากรรมเศรษฐกิจในรูปแบบการฟอกเงินระหว่างประเทศด้วย เพื่อให้เงินที่ได้มาโดยมิชอบเป็นเงินที่ผ่านกระบวนการให้ถูกต้อง (ไชยยศ เหมะรัชตะ, 2540) โดยปกติเมื่อมีพฤติกรรมหรือธุรกรรมที่น่าสงสัย จะต้องมีการพิสูจน์ว่ามีการกระทำความผิดมูลฐานและการพิสูจน์การทำธุรกรรม (ราชกิจจานุเบกษา ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย, 2559) หรือแผนการที่จะทำการปกปิดหรืออำพรางที่มาโดยผิดกฎหมาย ความเป็นเจ้าของหรือการควบคุมสินทรัพย์ การปลอมแปลง อาจจะต้องมีพยานหลักฐานว่าเอกสารที่ปลอมแปลงนั้นมีนัยยะหรือผลทางกฎหมาย เอกสารอื่นๆ รวมอยู่ด้วย (วีระพงษ์ บุญโญภาส, 2553)

ด้วยเหตุของการนิยามศัพท์คำว่า อาชญากรรมทางเศรษฐกิจนั้น E.H. Sutherland เป็นบุคคลแรกที่ศึกษาเกี่ยวกับ White Collar Crime หมายถึงอาชญากรรมคอเชิ้ตขาว (Sutherland, 1961) ซึ่งการเกิดอาชญากรรมนี้จากอาชญากรผู้ได้รับการนับถือในวงสังคม หน้าที่การงานดี (วีระพงษ์ บุญโญภาส, 2547) ทั้งนี้มีการวิพากษ์วิจารณ์ว่าความหมายค่อนข้างแคบ ซึ่งไม่สามารถอธิบายการดำเนินธุรกิจบางอย่าง เช่นการจัดตั้งบริษัทขายตรงเพื่อเป็นการหลอกลวงหรือฉ้อโกงลูกค้า อย่างไรก็ตาม ในประเทศไทยนั้น ผู้ให้นิยามเห็นว่า การเกิดอาชญากรรมทางเศรษฐกิจนั้นมีส่วนคาบเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจที่ถูกกฎหมายด้วย จึงต้องมีการพิจารณามูลฐานความผิดระหว่างการกระทำที่ถูกกฎหมายให้รอบคอบ จากการศึกษาพบว่า การตรวจสอบการได้มาของแหล่งที่มาของเงินนั้น หรือในธุรกรรมที่น่าสงสัยเบื้องต้น (ชวน สัยละมัย, เสริม ปุณณะหิตานนท์, 2545) ซึ่งในปัจจุบันสถาบันทางการเงินในประเทศไทยต้องให้ความร่วมมือในการตรวจสอบข้อมูลและรายงานธุรกรรมตามเงื่อนไขเพื่อให้เป็นไปตามหลักการตามแนวทางเดิมซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานสากล เช่น ข้อเสนอแนะของ Financial Action Task Force (FATF) และแนวทางของ Basel Committee on Banking Supervision (Kerwer, 2005) รวมทั้งหลักเกณฑ์ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ซึ่งเป็นผู้กำกับดูแลหลักด้านการป้องกันปราบปรามการฟอกเงิน และการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายของประเทศไทย

กระบวนการเรียนรู้โดยหลักนิติวิทยาศาสตร์ประยุกต์กับการตรวจสอบพยานหลักฐานในคดีฟอกเงิน

เนื่องจากการกระทำความผิดมูลฐานของคดีฟอกเงิน เป็นลักษณะที่มีความพิเศษและถือเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีรูปแบบการกระทำความผิดของอาชญากรรมมีความผิดที่มีเครือข่ายระหว่างประเทศและอาศัยเทคนิคค่อนข้างสูง ดังนั้นแนวโน้มการทำงานของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะต้องเป็นผู้มีทักษะความรู้ ความชำนาญในการวิเคราะห์ข้อมูลพิสูจน์หลักฐาน โดยอาศัยวิธีนิติวิทยาศาสตร์ (Wood v The Queen, 2012) พร้อมด้วยเทคนิคการสืบสวนสอบสวนต่างๆ จึงจะทำให้สามารถติดตามและเชื่อมโยงสินทรัพย์กับความผิดในคดีฟอกเงินได้ ดังนี้

1. เทคนิคพนักงานสอบสวนต้องทำการค้นหาข้อมูลจากบันทึกต่างๆ อันเกี่ยวข้องกับข้อมูล

คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์เก็บข้อมูล คอมพิวเตอร์ เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ โทรศัพท์มือถือเครื่องต่อปรับโทรศัพท์ บันทึกจัดการข้อมูลส่วนบุคคล CD-ROMs และอุปกรณ์เก็บข้อมูลอื่นๆ การยึดคอมพิวเตอร์ควรรวมไปถึงคอมพิวเตอร์ฮาร์ดแวร์ที่มีอยู่ในขณะนั้นไม่ใช่เพียงแค่สำเนา เนื้อหาสาระในฮาร์ดไดรฟ์เท่านั้น

2. เทคนิคพนักงานสอบสวนสามารถตรวจสอบความเชื่อมโยงที่มีความสัมพันธ์กัน

สิ่งของที่จะระบุชี้คนใกล้ชิดหรือเบาะแสอื่นๆ ภาพถ่าย วัตถุพยาน สมุดจดที่อยู่ ปฏิทินและถังขยะ

3. เทคนิคพนักงานสอบสวนสอบถามไปยังธนาคารที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรม

Financial Action Task Force (FATF) typology reports (เช่น รายงานรูปแบบวิธีการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายในภาคธุรกิจอสังหาริมทรัพย์)

รายงานประจำปีเกี่ยวกับธุรกรรมอันควรสงสัยของ FIU (Financial Intelligence Service) (ราชกิจจานุเบกษา ธนาการแห่งประเทศไทย, 2559) และ

รายงานต่างๆ ของ FIU (Financial Intelligence Service) ผู้กำกับดูแลภาคการเงินหรือสมาคมทนายความเกี่ยวกับรูปแบบวิธีการและสัญญาณบอกเหตุสำหรับการระบุชี้การกระทำความผิดอาญาและการฟอกเงิน (ราชกิจจานุเบกษา ธนาการแห่งประเทศไทย, 2559)

4. เทคนิคพนักงานสอบสวนได้รับคำสั่งศาลเรียกเพื่อเข้าถึงแฟ้มเอกสารสำคัญต่างๆ

คำสั่งอายัด กักเรือสินค้า ยึดทรัพย์ระหว่างคดี ยับยั้ง (ซึ่งอาจมีผลบังคับใช้ทั่วโลก)รักษาสินทรัพย์ที่สงสัยว่าได้มาจากการกระทำ ผิดกฎหมายที่คดีการอ้างสิทธิ์ในสินทรัพย์นั้นยังไม่สิ้นสุด

คำสั่งให้จำเลยให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งที่มาของสินทรัพย์และธุรกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์

คำสั่งให้บุคคลที่สามเปิดเผยหรือแสดงเอกสารที่เป็นประโยชน์ต่อการได้มาซึ่งพยานหลักฐานจากธนาคาร ที่ปรึกษาทางการเงินหรือ ทนายความ

คำสั่งไม่ให้เปิดเผยข้อมูล (Gag Order) ปกป้องไม่ให้ธนาคารและบุคคลที่สามอื่นๆแจ้งให้จำเลยทราบถึงคำสั่งยับยั้งหรือคำสั่งให้เปิดเผยข้อมูล

คำสั่งคุ้มครองเพื่อรักษาสถานะเดิมและป้องกันการเสื่อมราคาของสินทรัพย์ของผู้ยื่นคำร้อง ผลประโยชน์ทางกฎหมายหรือทั้งสองอย่าง โดยปกติการขอคำสั่งดังกล่าวจะต้องแสดงให้เห็นถึงความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นหากมีความล่าช้าในการตัดสินใจ จากการศึกษาพบว่าผลเสียที่สำคัญของการฟ้องคดีในต่างประเทศ คือ ค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบสินทรัพย์และค่าดำเนินการทางกฎหมายเพื่อร้องต่อศาลขอคำสั่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง แต่อย่างไรก็ดีผู้ฟ้องร้อง สามารถควบคุมการดำเนินคดีทางแพ่งและติดตามสินทรัพย์ที่อยู่ในมือของบุคคลที่สามได้มากกว่าและอาจมีข้อได้เปรียบในเรื่องของมาตรฐานการพิสูจน์ที่ต่ำกว่า ตัวอย่าง เช่น คดีแพ่งในประเทศที่ใช้กฎหมาย Common Law มักจะตัดสินโดยใช้มาตรฐาน “การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานเพื่อพิจารณาว่าฝ่ายใดน่าเชื่อถือมากกว่ากัน” (Balance of Probabilities) หรือ “การพิสูจน์ให้เห็นถึง พยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือกว่า” (Preponderance of The Evidence) ในทำนองเดียวกับวิธีพิจารณาอนุญาโตตุลาการที่เกี่ยวกับสัญญา

นานาชาติที่ได้รับโดยการให้สินบนหรือผลประโยชน์โดยมิชอบแก่เจ้าหน้าที่ที่ทุจริตอาจเปิดช่องทางต่างๆ รวมถึงการยกเลิกสัญญาและการเรียกร้องเกี่ยวกับการละเมิดและค่าเสียหายช่องทางต่างๆ

5. เทคนิคพนักงานสอบสวนค้นหาเกี่ยวกับหน่วยงานราชการ หรือเอกสารสำคัญทางราชการ หรือการติดต่อกับหน่วยงานต่างประเทศ

6. เทคนิคพนักงานสอบสวนทำการตรวจสอบสถานะเครดิตและบัญชีธนาคารของบุคคลเป้าหมาย ดำเนินการติดตามสินทรัพย์จากบัญชีธนาคารหนึ่งไปยังบัญชีธนาคารอื่นๆ ทรัพย์สินและรถยนต์ คำสั่งเรียกและคำสั่งค้นได้ถูกนำมาใช้เพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติมและเพื่อติดตามสินทรัพย์

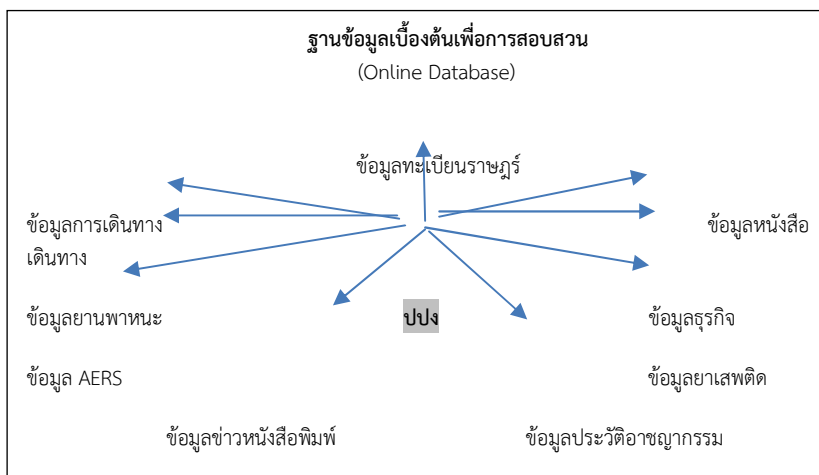
7. เทคนิคสืบเสาะหาข้อมูลเพื่อระบุแหล่งที่มาของเงินที่ได้รับ

เอกสารทางการเงิน สมุดบัญชี บันทึก ใบเสร็จรับเงิน สมุดโน้ต บัญชีแยกประเภทและเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ ผลประโยชน์ทางธุรกิจ รายการค้า อสังหาริมทรัพย์ เลตเตอร์ออฟเครดิต ใบสั่งจ่ายเงิน เช็ค เช็คเดินทาง ดริฟ จดหมายจากธนาคาร แคชเชียร์เช็ค การโอนเงินผ่านธนาคาร เช็คธนาคาร ข้อมูลสินเชื่อที่อยู่อาศัย ข้อมูลบัตรเครดิต ข้อมูลและกฎแฉตู้নিরภัย และสิ่งของอื่นๆ ที่แสดงให้เห็นว่ามีการปกปิด โอนย้ายสินทรัพย์หรือค่าใช้จ่ายเงินลงทุน

ทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำผิดหรือเครื่องมือที่ใช้ในการกระทำผิด สกุลเงิน โลหะมีค่า เพชรพลอย เครื่องมือทางการเงิน เช่น หุ่นและพันธบัตร และสิ่งของมีค่าอื่นๆ เช่น งานศิลปะและ ของสะสมอื่นๆ

การดาชที่ย่อยเป็นเศษ เศษวัสดุต้องนำมาจัดเรียงขึ้นใหม่ การตรวจสอบข้อมูลหรือการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบวิธีการและสัญญาณบอกเหตุต่างๆ ในการระบุชี้การกระทำ ความผิดอาจเป็นประโยชน์ต่อการระบุแผนการทุจริตและการฟอกเงิน หน่วยงานและองค์การระหว่างประเทศ จำนวนมากได้เผยแพร่รายงานดังกล่าวซึ่งสามารถหาได้ทางอินเทอร์เน็ต

ทั้งนี้ ภาพกระบวนการการสอบสวนจากฐานข้อมูลเบื้องต้น ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ภาพกระบวนการการสอบสวนจากฐานข้อมูลเบื้องต้น
(แหล่งที่มา : AMLO, Financial Intelligence Unit)

ผู้ศึกษาได้ทบทวนวรรณกรรมต่างๆ มีความเห็นว่า ผู้ปฏิบัติงานสืบสวนจำเป็นต้อง “รู้จักตัวกระทำ” (Wood v The Queen, 2012) ซึ่งจะสามารถระบุชี้ญาติและเพื่อนร่วมธุรกิจเครือข่ายที่ใกล้ชิดทั้งหมด

และบุคคลอื่นๆ ที่สามารถให้ความช่วยเหลือบุคคลเป้าหมายในการขโมยเงิน ยักยอกถ่ายเทเงิน และเคลื่อนย้ายเงินไปต่างประเทศ ซึ่งจะต้องใช้เทคนิคที่มีอยู่ทั้งหมด เช่น หน่วยราชการอื่นๆ แหล่งข้อมูลสาธารณะและมาตรการเชิงบังคับ เมื่อพิจารณาในทางกฎหมาย (Campbell v The Queen, 2014) การเริ่มกระบวนการในศาลแพ่งภายในประเทศหรือต่างประเทศเพื่อรักษาและติดตามสินทรัพย์คืนและเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายตามการละเมิด การผิดสัญญา หรือการร่ำรวยผิดปกติ (ปิยะพันธ์ สารากรบริรักษ์, 2534) เมื่อศึกษาเปรียบเทียบเรื่องศาลในต่างประเทศอาจมีอำนาจหากจำเป็นบุคคล รายบุคคลหรือองค์กรธุรกิจ อาศัยอยู่หรือรวมกันเป็นกลุ่มบริษัทในประเทศเขตอำนาจเหนือบุคคล ถ้าในกรณีหากสินทรัพย์อยู่ภายในหรือได้ผ่านเข้าไปในดินแดน เขตอำนาจเหนือสาระแห่งคดี หรือการกระทำทุจริตหรือการพอกเงินได้กระทำในดินแดนของประเทศตนเอง ในฐานะที่เป็นผู้ฟ้องร้องคดีส่วนบุคคลเจ้าพนักงานที่ฟ้องร้องเรียกค่าชดเชยสามารถอ้างความเพื่อสำรวจความเป็นไปได้ในการเรียกร้องและการเยียวยา ความเป็นเจ้าของสินทรัพย์ที่ถูกยกออกไป การละเมิด การคืนกำไรที่ได้มาโดยผิดกฎหมาย การผิดสัญญา อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาถึงการฟ้องทางแพ่ง การนำมาซึ่งการรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับการยกยอกเงินหรือการรับผิดตามสัญญาหรือความเสียหายจากการละเมิดบ่อยครั้งที่สามารถหาพยานหลักฐานได้โดยการร้องขอความช่วยเหลือต่อศาลก่อนที่จะยื่นฟ้อง (Gary Edmond, 2015)

บทวิเคราะห์ในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ประเทศไทยมีการทำงานด้านการตรวจสอบ และพิสูจน์หลักฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามหลักมาตรฐานสากลในอนาคต

ผู้ศึกษาเห็นว่า แนวทางการดำเนินการตรวจสอบและพิสูจน์หลักฐาน ควรจะทำงานเป็นทีม ซึ่งประกอบด้วยบุคคลต่างๆ รวมถึงเจ้าพนักงานสืบสวนสอบสวนทางการเงิน ผู้เชี่ยวชาญการวิเคราะห์ทางการเงิน นักบัญชีนิติเวช เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย (Gary Edmond, 2015) อัยการและผู้บริหารสินทรัพย์ผู้เชี่ยวชาญอาจได้รับการแต่งตั้งจากภาคเอกชนหรือจากหน่วยงานอื่นๆ เช่น หน่วยงานกำกับดูแลชาวกรองทางการเงิน หน่วยงานภาษี หน่วยงานตรวจสอบ หรือสำนักผู้ตรวจราชการ คดีอาจจะต้องมีการจัดตั้งทีมสืบสวนสอบสวนและฟ้องคดีและอาจมีการขยายไปเป็นคณะทำงานร่วมระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือเป็นการสืบสวนสอบสวนร่วมกับประเทศอื่น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเขตอำนาจ และพฤติการณ์แวดล้อม (โสทร วนิชเสถียร พันตำรวจเอก (พิเศษ), เสริม ปุณณะหิตานนท์, 2533)

ผู้ศึกษาค้นคว้าและทบทวนวรรณกรรมต่างๆ พบว่า หากการทำงานเป็นทีมของฝ่ายสืบสวนสอบสวนในคดีพอกเงินนั้น ควรจะประกอบด้วยบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญในการวิเคราะห์เอกสารทางการเงิน เอกสารธนาคารและเอกสารทางบัญชีจำนวนมาก รวมถึงเอกสารการโอนเงินผ่านธนาคาร งบการเงิน และข้อมูลทางภาษีหรือข้อมูลของกรมศุลกากร และควรจะรวมถึงเจ้าพนักงานสืบสวนสอบสวนที่มีประสบการณ์ในการรวบรวมข้อมูลชาวกรองทางธุรกิจและการเงิน สามารถระบุชี้แผนการที่ผิดกฎหมาย ติดตามเส้นทางเงินและสามารถใช้เทคนิคการสืบสวนสอบสวนต่างๆ เช่น การตรวจตราทางอิเล็กทรอนิกส์ การดักฟังการสื่อสาร การสอบปากคำพยานและการตรวจค้นในบางคดีอาจเป็นประโยชน์หรือมีความจำเป็นในการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญหรือที่ปรึกษาที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องการวิเคราะห์ทางการเงิน การบัญชีนิติเวชและการพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์ อัยการก็จำเป็นที่จะต้องมีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในตนเองเหมือนกันเพื่อการนำเสนอคดีในศาลอย่างมีประสิทธิภาพ (Anne Morrison Piehl, 2005) ทั้งนี้ อาจจะมีการแต่งตั้งอัยการพิเศษในคดีที่เกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ระดับสูงเพื่อป้องกันการมีผลประโยชน์ทับซ้อนเพื่อให้มั่นใจว่าการสืบสวนสอบสวนเป็นไปอย่างอิสระและเพื่อรับประกันว่ากระบวนการเชื่อถือและโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาลได้ (American Bar Association, 1976)

คำว่า “ทีมสืบสวนสอบสวน” รวมถึงการสืบสวนสอบสวนหรือรวบรวมข้อมูลข่าวกรองซึ่งเกิดขึ้นก่อนและหลังการตั้งข้อหาจับกุมเลย จากการศึกษาวรรณกรรมต่างประเทศพบว่า ในบางประเทศ “สืบสวนสอบสวน” ใช้กับการสืบสวนสอบสวนที่เกิดขึ้นหลังจากมีการตั้งข้อหาอย่างเป็นทางการแล้วเท่านั้น (American Bar Association, 1976)

วิธีการสืบสวนเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานของบุคคลและนิติบุคคล
ที่เกี่ยวข้องกับความผิดมูลฐาน

- สืบสวนสถานที่ (Casing)
- สะกดรอย (Surveillance)
- ลวงถาม (Debriefing)
- เจ้าหน้าที่อาพราง (Undercover) และ
- การใช้สายลับ (Informant Handling)
- Control Delivery (CD)
- นิติวิทยาศาสตร์ (Forensic Science)
- สืบสวนการเงิน (Financial Investigation)

ภาพที่ 3 วิธีการสืบสวนเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานของบุคคลและนิติบุคคล ที่เกี่ยวข้องกับ ความผิดมูลฐาน
(แหล่งที่มา : AMLO, Financial Intelligence Unit)

ผู้ศึกษาค้นคว้าจากรวรรณกรรมจากปัญหาต่างๆอันเกี่ยวกับพยานหลักฐาน (R v Bonython, 1984) ต้องพิจารณาถึงการกำหนดองค์ประกอบเฉพาะของความผิดตามมาตรฐานการพิสูจน์ที่กำหนด อนึ่ง จากการศึกษาเปรียบเทียบจากต่างประเทศนั้น ในบางประเทศข้อสันนิษฐานที่อาจหักล้างได้ อาจช่วยพนักงานอัยการในการกำหนดองค์ประกอบเหล่านี้ไม่ว่าสำหรับความผิดหรือในระหว่างการริบทรัพย์ การให้สินบนและการใช้อิทธิพล (NSW Bar Association, 2014) ซึ่งต้องมีการพิสูจน์ว่าได้มีการเสนอให้ สัญญาว่าจะให้ หรือจ่ายเงินให้เป็นส่วนหนึ่งของ “ข้อตกลงในการกระทำทุจริต” ข้อตกลงล่วงหน้าเกี่ยวกับเงื่อนไขของเงินสินบนและสิ่งตอบแทน ระหว่างผู้ให้สินบนกับเจ้าหน้าที่รัฐ (Osland v The Queen (1998) การพิสูจน์เรื่องนี้เป็นสิ่งที่ยาก หากการสืบสวนสอบสวนดำเนินการทันทีหลังจากข้อเท็จจริงปรากฏ (อภิชัย พันธเสน, 2530) จากกรณีศึกษาเมื่อมีการจ่ายสินบนกันในประเทศโดยบริษัทในเครือหรือคนกลางพนักงานอัยการ (NSW Evidence Act 2011) อาจจะต้องพิสูจน์ว่าผู้จัดการหรือกรรมการที่สำนักงานใหญ่รู้หรือมีเจตนาให้บริษัทในเครือหรือคนกลางกระทำความผิดนี้ ซึ่งจำเลยอาจอ้างว่าลูกจ้างของตนผู้ซึ่งจ่ายเงินสินบนให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐต่างประเทศกระทำการด้วยตัวเองโดยไม่เคารพแนวทางการปฏิบัติของบริษัทการร้ายโดยผิดกฎหมาย (NSW Evidence Act 1995) จำเป็นต้องทำการประเมินสินทรัพย์หรือรายได้ที่บุคคลปกปิดไว้กฎหมายเป็นความผิดอาญาบางประเทศที่กำหนดให้การร้ายโดยผิดกฎหมายเป็นความผิดอาญาจะใช้ช่องทางทางแฝงเพื่อติดตามสินทรัพย์คืนหลักทรัพย์หรือยกยอก (Honeysett v The Queen, 2014) อาจจะใช้ไม่ได้กับข้อสั่งห้ามทรัพย์สินบริการหรือสินทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้ (สหัส สิงหวิริยะ, 2545) เป็นต้น

สรุป

การศึกษาวิเคราะห์ถึงความเสี่ยงของธุรกรรมอันน่าสงสัยที่อาจเชื่อมโยงไปสู่การก่อให้เกิดอาชญากรรมทางเศรษฐกิจในรูปแบบของการฟอกเงิน ซึ่งนับว่าเป็นรูปแบบการเกิดอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่นับมีความรุนแรงเพิ่มขึ้นในประเทศไทย ซึ่งปัจจุบันมีการเชื่อมโยงเครือข่ายกับต่างประเทศด้วย ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้โดยอาศัยหลักของนิติวิทยาศาสตร์นับว่ามีความสำคัญยิ่งในการนำมาประยุกต์กับการ

ตรวจสอบพยานหลักฐานต่างๆ ที่ต้องอาศัยการสอบสวนสืบสวนของเจ้าพนักงานที่ต้องมีทักษะ ความรู้ความเชี่ยวชาญในความผิดมูลฐานของคดีฟอกเงิน และประสบการณ์ในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และประมวลผล ตลอดจนการทำงานอย่างเป็นระบบ อีกทั้งกระบวนการที่ซับซ้อนที่วิเคราะห์ความเสี่ยงสำหรับธุรกรรมอันน่าสงสัยในความผิดมูลฐานของการฟอกเงิน เมื่อพบว่ามีความเสี่ยงหรือธุรกรรมที่น่าสงสัย จะต้องมีการพิสูจน์ว่ามีการกระทำความผิดมูลฐานของการฟอกเงินและทำการพิสูจน์การทำธุรกรรมหรือแผนการที่จะทำการปกปิดหรืออำพรางแหล่งที่มาโดยผิดกฎหมาย ความเป็นเจ้าของหรือการควบคุมสินทรัพย์ การปลอมแปลง อาจจะต้องมีพยานหลักฐานว่าเอกสารที่ปลอมแปลงนั้นมีนัยยะหรือผลทางกฎหมายโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้โดยหลักนิติวิทยาศาสตร์ประยุกต์กับการตรวจสอบพยานหลักฐานในคดีฟอกเงินนั้น จะต้องอาศัยเทคนิคต่างๆของพนักงานสอบสวน ประกอบกับการพิจารณาถึงเรื่องของ “การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานเพื่อพิจารณาว่าฝ่ายใดน่าเชื่อถือมากกว่ากัน” (Balance of Probabilities) หรือ “การพิสูจน์ให้เห็นถึงพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือกว่า” (Preponderance of The Evidence) ด้วย อย่่างไรก็ดี จากบทวิเคราะห์ถึงเรื่องการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ประเทศไทยมีการทำงานด้านการตรวจสอบ พิสูจน์หลักฐานได้อย่างประสิทธิภาพเป็นไปตามหลักมาตรฐานสากลในอนาคต ควรจะทำงานเป็นทีม ประกอบด้วยบุคคลต่างๆ รวมถึงเจ้าพนักงานสืบสวนสอบสวนทางการเงิน ผู้เชี่ยวชาญการวิเคราะห์ทางการเงิน นักบัญชีนิติเวช เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย อัยการและผู้บริหารสินทรัพย์ ผู้เชี่ยวชาญอาจได้รับการแต่งตั้งจากภาคเอกชนหรือจากหน่วยงานอื่นๆ เช่น หน่วยงานกำกับดูแลข่าวกรองการเงิน หน่วยงานภาษี หน่วยงานตรวจสอบ หรือสำนักผู้ตรวจราชการ คดีอาจจะต้องมีการจัดตั้งทีมสืบสวนสอบสวนและฟ้องคดีและอาจมีการขยายไปเป็นคณะทำงานร่วมระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือเป็นการสืบสวนสอบสวนร่วมกับประเทศอื่น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเขตอำนาจ และพฤติการณ์แวดล้อม เป็นต้น

รายการอ้างอิง

- Anne Morrison Piehl (John F. Kennedy School of Government, Harvard University), *Economic Crime and Criminal Justice*, 2005, p.102-120.
- Committee on Economic offenses, Section of Criminal Justice. *Final Report of the American Bar Association*, December 20, 1976, p.31.
- E.H. Sutherland, *White Collar Crime*. N.Y. Holt Rinehear and Winton (1961) p.9-10.
- Evidence Act 2011 (ACT); Evidence Act 1995 (NSW); Evidence (National Uniform Legislation) Act 2011 (NT); Evidence Act 2001 (Tas); Evidence Act 2008 (Vic). This legislation, alongside the Evidence Act 1995 (Cth), will be referred to collectively as the Uniform Evidence Law.
- Gary Edmond, ‘What Lawyers Should Know About the Forensic “Sciences”’ (2015) 36 *Adelaide Law Review* 33.
- Honeysett v The Queen* (2014) 253 CLR 122, 138 [45].
- Kerwer, Dieter. "Rules that many use: standards and global regulation," *Governance (US)*. Vol. 18, Issue 4, p. 616. October 2005
- Owen, D. (2000) *Hidden Evidence: The Story of Forensic Science and how it Helped to Solve 40 of the World's Toughest Crimes* Quintet Publishing, London.

See Campbell v The Queen (2014) 312 ALR 129, 166 [229]–[234].

See, eg, Wood v The Queen [2012] NSWCCA 21 (24 February 2012).

See R v Bonython (1984) 38 SASR 45, 47; Osland v The Queen (1998) 197 CLR 316, 336; R v T [2010] EWCA Crime 2439 (26 October 2010).

Senior Counsel, Sydney; Chair, Criminal Law Committee, NSW Bar Association (2014)

Slide presentation AMLO, Financial Intelligence Unit Thailand

ชวน สัยละมัย และ เสริม ปุณณะหิตานนท์, อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เอกสารอัดสำเนา 2545, หน้า 3

ไชยยศ เหมะรัชตะ, “มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน”, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2540), หน้า 9

ปิยะพันธ์ สารากรบริรักษ์, การกำหนดความผิดอาชญาฐานเกี่ยวกับการฟอกเงิน 2534,

พระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2558

ราชกิจจานุเบกษา ประกาศณาการแห่งประเทศไทย, 2 สิงหาคม 2559

วีระพงษ์ บุญโญภาส รศ, ขอบเขตและความหมายของอาชญากรรมทางธุรกิจ เอกสารอัดสำเนา 2553

วีระพงษ์ บุญโญภาส รศ, อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พิมพ์ครั้งที่ 14 กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2547

สีหนาท ประยูรรัตน์, คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, (กรุงเทพมหานคร : นิติสนเทศ, 2544), หน้า 37-39

สหัส สิงหวิริยะ, ความรู้เรื่องกฎหมายป้องกันการฟอกเงิน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2545), หน้า 3

โสทร วนิชเสถียร พันตำรวจเอก (พิเศษ) และเสริม ปุณณะหิตานนท์, อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ทฤษฎีและปฏิบัติ, (กรุงเทพฯ : ธรรมศาสตร์, 2533)

อภิชัย พันธเสน, อาชญากรรมเศรษฐกิจ อุปสรรคและข้อเสนอเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย, เอกสารสรุปอภิปราย เรื่อง อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง (27 มกราคม 2530) หน้า 20